

בבית המשפט העליון

רע"א 4049/19

לפני: כבוד השופט מ' מזוז
כבוד השופט ג' קרא
כבוד השופטת י' וילנר

המבקשת: המשביר 365 החזקות בע"מ

נ ג ד

המשיבה: עיריית כרמיאל

בקשה לרשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי
בחיפה (השופטים מ' דניאל, י' קראי-גידון ו-א' דגן) בע"א
15.5.2019 מיום 52287-06-18

תאריך הישיבה: כ"א בטבת התשפ"א (5.1.2021)

בשם המבקשת: עו"ד שלום גולדבלט; עו"ד נוי שפלר

בשם המשיבה: עו"ד מוני עזורה

פסק-דין

השופט מ' מזוז:

1. בקשה לרשות ערעור על פסק דינו מיום 15.5.2019 של בית המשפט המחוזי בחיפה (השופטים מ' דניאל, י' קראי ו-א' דגן), אשר דחה – ברוב דעות – את ערעור המבקשת, המשביר 365 החזקות בע"מ (להלן: המשביר), על פסק דינו של בית משפט השלום בחיפה (השופטת א' הון-טל) בת"א 11059-08-15, בגדרו התקבלה תביעת המשיבה (להלן: העירייה) לחיוב המשביר בחוב ארנונה של קוסט 365 בע"מ (להלן: קוסט).

תמצית רקע והליכים

2. קוסט הוקמה בשנת 2010 ומניותיה הוחזקו בלעדית על ידי המשביר עד ליום 4.11.2014. במועדים הרלבנטיים ניהלה קוסט ארבעה מרכולים ברחבי הארץ, ובהם

מרכול בכרמיאל, בו החזיקה בין 1.5.2014 ועד ל- 27.11.2014, היא תקופת החזקה לצרכי ארנונה מושא הליך זה. יצוין כי ברישומי העירייה נרשמה תחילה המשביר כמחזיקה במרכול אך ביום 6.8.2014, לפי הודעת קוסט לעירייה כי היא המחזיקה בנכס מיום 1.5.2014, תוקן הרישום בעירייה בהתאם, וקוסט נרשמה כמחזיקה בנכס.

3. ביום 4.11.2014 נכרת הסכם בין קוסט לרמי לוי שיווק השיקמה (2006) בע"מ (להלן: רמי לוי) למכירת זכויות קוסט במרכול, בתמורה לתשלום 8 מיליון ₪, תוך שנקבע כי על קוסט לשלם לעירייה את הארנונה בעד התקופה שעד להעברת החזקה במרכול לרמי לוי, אשר התבצעה ביום 27.11.2014. באותו היום, 4.11.2014, מכרה המשביר את מניותיה בקוסט לחברת אפיקי יונתן בע"מ (להלן: אפיקי יונתן). בהמשך, בחודש יולי 2015, נכנסה קוסט להליכי פירוק, וביום 5.7.2015 ניתן צו פירוק זמני בעניינה.

4. מסתבר כי קוסט לא שילמה את חוב הארנונה עבור המרכול בכרמיאל בנוגע לתקופת החזקה בו (להלן: החוב). עקב כך הגישה העירייה תביעה לבית משפט השלום בחיפה בגין החוב, בסך של כ-700,000 ₪, נגד קוסט, נגד בעלי מניותיה (אפיקי יונתן) וכן נגד המשביר ונגד רמי שביט (בעל השליטה במשביר). התביעה נגד שביט - נדחתה; התביעה נגד אפיקי יונתן – נמחקה; ובתביעה נגד קוסט ניתן עיכוב הליכים בהיותה בהליכי פירוק. נותרה התביעה נגד המשביר.

5. בתביעה נגד המשביר טענה העירייה כי על המשביר לשאת בחוב בהיותה "המחזיק" במרכול בהתאם לסעיפים 325-326 לפקודת העיריות [נוסח חדש] (להלן: פקודת העיריות); מכוח הרמת מסך לפי סעיף 6 לחוק החברות, התשנ"ט-1999 (להלן: חוק החברות); וכן בהתבסס על הוראת סעיף 8(ג) לחוק ההסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב), התשנ"ג-1992 (להלן: חוק ההסדרים), בשילוב עם סעיף 119א(א) לפקודת מס הכנסה [נוסח חדש] (להלן: הפקודה, וכן: סעיף 8(ג) וסעיף 119א((א)).

בית משפט השלום קיבל כאמור את תביעת העירייה נגד המשביר. באשר לחיוב המשביר כ"מחזיק", קבע בית המשפט כי אמנם קוסט היא שהחזיקה במרכול לאורך כל תקופת החוב, ואולם מאחר שהמשביר הייתה רשומה במשך כ- 3 חודשים מהתקופה כמחזיקה בנכס, עד שפנתה קוסט בנושא לעירייה, והיות שהעירייה אינה מחויבת לבדוק בכל רגע מי מחזיק בפועל בנכס, יש לראות במשביר כמחזיקה לגבי התקופה שעד לפניית

קוסט לעירייה - מיום 1.5.2014 ועד ליום 6.8.2014 – ועליה לשאת בחוב הארנונה בעד תקופה זו. כן נקבע כי המשביר חבה בתשלום החוב גם מכוח דוקטרינת הרמת המסך שקבועה בסעיף 6 לחוק החברות.

עיקר הדיון בבית משפט השלום התמקד בשאלת חבות המשביר מכוח סעיף 8(ג) לחוק ההסדרים בשילוב עם סעיף 119א(א) לפקודה. לאחר בחינת התנאים הקבועים בהוראות אלה (עליהם נעמוד בהמשך הדברים), הגיע בית המשפט למסקנה כי התנאים התקיימו בענייננו, ועל כן יש לחייבה בחוב הארנונה מכוח שילוב סעיף 8(ג) לחוק ההסדרים וסעיף 119א(א) לפקודה.

6. המשביר ערערה על פסק הדין לבית המשפט המחוזי בחיפה.

אשר לחיוב המשביר מכוח היותה מחזיק במרכול ומכוח הרמת מסך לפי חוק החברות, קיבל בית המשפט המחוזי את הערעור וקבע, פה אחד, כי לא היה מקום לחייב את המשביר בחוב מכוח שני מקורות אלו. נקבע כי מאחר שאין חולק כי קוסט היא שהחזיקה בנכס, אזי רק היא חייבת בארנונה עבורו כמחזיק לפי פקודת העיריות, שכן שעה שקוסט פנתה לעירייה ועדכנה אותה באשר למצב העובדתי, העירייה תיקנה את רישומיה למן תחילת תקופת ההחזקה. כן נקבע כי לא ברור כיצד חייב בית משפט השלום את המשביר בעילה של הרמת מסך לפי סעיף 6 לחוק החברות, כאשר לא הוכח כי המשביר ביצעה כל פעולה שמטרתה להתחמק מתשלום החוב, ובשים לב לכך שקיומו של חוב ארנונה אינו מקים עילה, כשלעצמו, להרמת מסך ולחיוב בעל השליטה בחובה של החברה שבבעלותו.

לעומת זאת, בנוגע לחיוב המשביר בחוב הארנונה מכוח שילוב סעיף 8(ג) לחוק ההסדרים וסעיף 119א(א) לפקודה נחלקו הדעות בבית המשפט המחוזי. עמדת הרוב (השופטת א' דגן, אליה הצטרפה השופטת י' קראי-גירון) סברה, בתמצית, כי בדין חויבה המשביר בחוב הארנונה מכוח סעיף 8(ג) וסעיף 119א(א), שכן בנסיבות הענין המועד הקובע לבחינת "הברחת הנכסים" הוא מועד יצירת החובות, ולפיכך בהתאם לסעיף 119א(א)(3), הנטל הוא על המשביר, כבעלת השליטה בקוסט במועד יצירת החוב, להראות מה נעשה עם הכסף שהתקבל ממכירת המרכול וממכירת מניות קוסט לאפיקי יונתן, והאם בזמן אמת וטרם רישום המניות על שם אפיקי יונתן, נותר בידי קוסט די כסף לפירעון חוב הארנונה. בית המשפט קבע כי המשביר לא עמדה בנטל להוכיח כי אין מדובר בהברחת נכסים, ועל כן היא חייבת בחוב הארנונה של קוסט.

לעומת זאת, השופט מ' רניאל, בדעת המיעוט, סבר כי יש לקבל את ערעור המשביר גם לגבי החיוב מכוח סעיף 8(ג) לחוק ההסדרים וסעיף 119א(א) לפקודה. לגישתו, הוראות סעיף 119א(א) עוסקות בחברה שהתפרקה, העבירה את נכסיה או הפסיקה את פעילותה, והמועד לגביו יש לבחון מי היה בעל השליטה בחברה בעלת החוב לצורך חזקת הברחת הנכסים הוא מועד הפירוק, העברת הנכסים או הפסקת הפעילות, ולא מועד יצירת החוב. נוכח האמור, קבע השופט רניאל כי הואיל וקוסט נכנסה להליכי פירוק והפסיקה את פעילותה רק ביום 5.7.2015, כשבעה חודשים לאחר שהמשביר מכרה את מניותיה בה, אזי במועד הקובע של הפסקת הפעילות לא הייתה המשביר בעלת השליטה בקוסט, ועל כן אין לסעיף 119א(א)(3) תחולה בעניינה ולא היה מוטל עליה לסתור את החזקה הקבועה בסעיף ולהוכיח שנכסי קוסט לא הועברו אליה. עוד נקבע כי גם אם היה על המשביר לסתור את החזקה כאמור, הרי שמהראיות שהוצגו בבית משפט השלום עולה כי לא הועברו נכסים מקוסט למשביר.

7. בבקשה לרשות ערעור שלפנינו נטען כי פסק דין הרוב מוטעה, הן בפרשנות שניתנה בו להוראות סעיף 8(ג) לחוק ההסדרים וסעיף 119א(א) לפקודה, והן ביישומן לנסיבות הענין דנן. הבקשה נסמכת בעיקרה על נימוקיו של שופט המיעוט. העירייה מצידה, בתגובתה לבקשה, נסמכת על נימוקי דעת הרוב, אשר לדעתה אין מקום להתערב בהם.

8. לאחר עיון בבקשה ובתגובת המשיבה, ולאחר שמיעת טיעוני באי כוח הצדדים לפנינו, החלטנו ולדון בבקשה כאילו ניתנה רשות והוגש ערעור לפי הרשות שניתנה, ולקבל את הערעור. יצוין כי בתום שמיעת טיעוני הצדדים לפנינו המלצנו למשיבה להסכים לקבלת הערעור, אך לאחר שהות שניתנה לה, לבקשתה, לשקול בדבר היא הודיעה כי היא עומדת על עמדתה, ולפיכך נפרט להלן בתמצית את נימוקינו לקבלת הערעור.

דיון והכרעה

9. המחלוקת לפנינו עניינה כאמור בתחולתם לעניינינו של הוראות סעיף 8(ג) לחוק ההסדרים, בשילוב עם סעיף 119א(א) לפקודה. מחלוקת זו נוגעת לפרשנות שיש ליתן להוראות אלה, כמו גם ליישומן במקרה דנן. נפנה אפוא לעיין בהוראות אלה.

10. סעיף 8(ג) לחוק ההסדרים קובע כדלקמן:

8. (ג) על אף הוראות סעיף קטן (א) והוראות כל דין, היה הנכס נכס שאינו משמש למגורים, והמחזיק בו הוא חברה פרטית שאינה דייר מוגן לפי חוק הגנת הדייר [נוסח משולב], התשל"ב-1972 (בסעיף זה - עסק), ולא שילם המחזיק את הארנונה הכללית שהוטלה עליו לפי סעיף קטן (א), כולה או חלקה, רשאית הרשות המקומית לגבות את חוב הארנונה הסופי מבעל השליטה בחברה הפרטית, ובלבד שהתקיימו לגבי הנסיבות המיוחדות המנויות בסעיף 119א(א) לפקודת מס הכנסה, בשינויים המחוייבים"

11. אין חולק כי בנסיבות הענין דנן מתקיימים התנאים הקבועים בסעיף 8(ג) לחוק ההסדרים – כי המדובר בנכס (המרכול) שאינו משמש למגורים, כי המחזיק בו הוא חברה פרטית שאינה דייר מוגן, וכי המחזיק לא שילם את חוב הארנונה הכללית בו הוא חב.

המחלוקת בענייננו מתמקדת בשאלה, האם מתקיימות "הנסיבות המיוחדות המנויות בסעיף 119א(א) לפקודת מס הכנסה", כאמור בסעיף 8(ג), מכוחם ניתן להטיל את חוב הארנונה על בעלי השליטה בחברה החייבת. וזה נוסחו של סעיף 119א(א):

"(1) היה לחבר-בני-אדם חוב מס ונתפרק או העביר את נכסיו ללא תמורה או בתמורה חלקית בלי שנותרו לו אמצעים בישראל לסילוק החוב האמור, ניתן לגבות את חוב המס שהחבר חייב בו ממי שקיבל את הנכסים בנסיבות כאמור.

(2) היה לחבר בני אדם חוב מס סופי והוא העביר את פעילותו לחבר בני אדם אחר, שיש בו, במישרין או בעקיפין, אותם בעלי שליטה או קרוביהם (בפסקה זו - החבר האחר), בלא תמורה או בתמורה חלקית, בלי שנותרו לו אמצעים בישראל לסילוק החוב האמור, ניתן לגבות את חוב המס שהחבר חייב בו מהחבר האחר.

(3) בלי לגרוע מהוראות פסקאות (1) ו-(2), היה לחבר בני אדם חוב מס סופי והוא התפרק או הפסיק את פעילותו בלי ששילם את חוב המס האמור, יראו את הנכסים שהיו לחבר כאילו הועברו לבעלי השליטה בו בלא תמורה, וניתן לגבות מהם את חוב המס, אלא אם כן הוכח אחרת להנחת דעתו של פקיד השומה."

12. סעיף 119א(א) אינו קובע עיקרון כללי המאפשר גביית חוב ארנונה של חברה מידי בעל שליטה בחברה החייבת, אלא מאפשר זאת אך ורק כי בהתקיים התנאים הקבועים בכל אחת מפסקאות המשנה של סעיף 119א(א), כאשר כל אחת מפסקאות אלה עוסקת בסיטואציה שונה וקובעת את התנאים להטלת חיוב המס של החברה החייבת על גורם אחר.

פסקה (1) עוסקת בחברה בעלת חוב מס אשר נתפרקה או העבירה את נכסיה ללא תמורה או בתמורה חלקית בלי שנותרו לה אמצעים לסילוק החוב האמור, שאז ניתן לגבות את החוב ממי שקיבל את הנכסים ללא תמורה או בתמורה חלקית.

פסקה (2) עוסקת במקרה בו חברה בעלת חוב מס העבירה את פעילותה לחברה אחרת, עם אותם בעלי שליטה או קרוביהם, בלא תמורה או בתמורה חלקית, ובלי שנותרו לה אמצעים לסילוק החוב האמור, שאז ניתן לגבות את החוב מהחברה האחרת.

ואילו פסקה (3) קובעת חזקה, הניתנת לסתירה, כי כאשר חברה בעלת חוב מס התפרקה או הפסיקה את פעילותה, מבלי ששילמה את חוב המס, יראו את הנכסים שהיו לה ערב הפירוק או הפסקת הפעילות כאילו הועברו לבעלי השליטה בה בלא תמורה, וניתן יהיה לגבות מהם את החוב, אלא אם כן הוכח אחרת.

13. מעיון בהוראות סעיף 119א(א) עולה בבירור כי המועד הקובע לענין כל החלופות שבו הוא מועד הפירוק, העברת הנכסים או הפסקת הפעילות, כפי שקבע בצדק השופט רניאל, ולא מועד יצירת החוב כפי שנקבע בדעת הרוב בפסק הדין קמא.

בענייננו, כמפורט לעיל, המשביר מכרה את קוסט לאפיקי יונתן ביום 4.11.2014. במועד זה קוסט לא התפרקה, ואין גם טענה כי בעסקה זו היא "העבירה את נכסיה ללא תמורה או בתמורה חלקית" למשביר, כאמור בפסקה (1), או כי "העבירה את פעילותה לחברה אחרת, עם אותם בעלי שליטה או קרוביהם, בלא תמורה או בתמורה חלקית", כאמור בפסקה (2).

ואשר לפסקה (3), היא מתייחסת כאמור למצב בו החברה התפרקה או הפסיקה את פעילותה מבלי ששילמה את החוב, שאז יש לראות בנכסים שהיו לה ערב הפירוק או הפסקת הפעילות "כאילו הועברו לבעלי השליטה בו בלא תמורה, וניתן לגבות מהם את חוב המס", אלא אם הוכח אחרת. גלוי לעין כי תנאים אלה אינם מתקיימים בענייננו בנוגע למשביר. קוסט נכנסה להליכי פירוק והפסיקה את פעילותה בחודש יולי 2015, כ- 8 חודשים לאחר שהמשביר מכרה את כל מניותיה בקוסט לאפיקי יונתן, וחדלה מהיות בעלת השליטה בקוסט. בנסיבות אלה המשביר אינה בעלי השליטה בקוסט לענין פסקה (3), והחזקה הקבועה בפסקה זו אינה חלה על המשביר, וממילא היא אינה נדרשת לסתור אותה.

14. אשר על כן החלטנו לקבל את הערעור ולבטל את פסק דינו של בית המשפט המחוזי במובן זה שהתביעה של עיריית כרמיאל נגד המשביר לחיובה בחוב הארנונה של קוסט המבוססת על סעיף 8(ג) לחוק ההסדרים בשילוב עם סעיף 119א(א) לפקודה - תידחה.

עיריית כרמיאל תישא בהוצאות המשביר בסכום כולל של 20,000 ₪.

ניתן היום, י"ב בשבט התשפ"א (25.1.2021).

ש ו פ ט ת

ש ו פ ט

ש ו פ ט